Curente şi tendinţe în semantica ultimelor decenii

Gabriela Biriş[*]

Keywords: *semantics*; *relational semantics*; *formal semantics*; *current trends*

În cadrul lingvisticii, semantica este unul dintre subdomeniile cele mai tinere, dar şi cel mai sensibil la achiziţiile teoretice şi la evoluţiile din alte ştiinţe, care a reuşit să dezvolte un mozaic de metode de cercetare şi de teorii într-un timp relativ scurt. Deşi vechimea disciplinei nu depăşeşte un secol, semantica este departe de a-şi fi delimitat clar obiectul de studiu şi de a-şi fi rafinat metodele, pentru a putea fi descrisă unitar. Totodată, statutul semanticii ca disciplină lingvistică poate părea azi „în pericol", sub presiunea de a-i anexa o serie de rezultate din domenii cu care nu s-a găsit în mod tradiţional în relaţie: dialogul om-maşină, traducerea automată, problemele de patologie a limbajului. Logica şi filozofia au extins problema sensului la metalimbajul logico-filozofic şi la limbajele formale. Progresele din domeniul inteligenţei artificiale complică şi mai mult categorizarea, impunând, pe lângă semantica limbilor naturale, şi o semantică a limbajelor de programare a computerelor. De altfel, Umberto Eco remarca plin de umor că

> există multe accepţii ale termenului *semantică*, iar unele par absolut incompatibile între ele, lucru care ne pune într-o serioasă încurcătură cu studenţii, cărora ni se cere să le explicăm că sfera disciplinelor noastre este oarecum ca o ţară în care unii numesc roşu ceea ce alţii numesc alb şi invers (2009: 477).

1. Etape în evoluţia semanticii lingvistice

Constituirea semanticii ca subdomeniu al lingvisticii este fixată la sfârşitul secolului al XIX-lea, această etapă de început fiind cunoscută ca *semantică istorică* sau *semantică tradiţională*. Între secolul al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, lucrările de semantică se limitează la stabilirea tipurilor şi principiilor de clasificare a schimbărilor de sens (H. Paul, W. Wundt, H. Stern), odată cu L. Spitzer şi St. Ullmann începe emanciparea semanticii ca disciplină autonomă, iar secolul al XX-lea, prin aducerea în discuţie a sensului oricărei expresii lingvistice, scoate semantica lingvistică din zona sensului lexical, determinând, în acelaşi timp, aplicarea cercetării semantice la alte sisteme de semne: logico-matematic şi ştiinţific. Următoarea etapă importantă din evoluţia semanticii lexicale o reprezintă *structuralismul semantic*, care se constituie

[*] Universitatea din Bucureşti, România.

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)

dintr-o varietate de abordări descriptive ale sensului lexical: teoria câmpurilor lexicale (J. Trier, 1931, L. Weisgerber, 1962), analiza semică şi/sau analiza componenţială (începută în a doua jumătate a anilor ’50 şi avându-i ca exponenţi mai importanţi pe Bernard Pottier, Eugeniu Coseriu, Leonard Bloomfield), lexematica (Eugeniu Coseriu 1987, 1991), semantica relaţională – începută cu John Lyons (1963) şi continuată de A. Cruse (1986). O etapă de trecere de la nivelul lexical la cel sintactic, pe de o parte, şi de la lingvistică la logică, pe de altă parte, o reprezintă *semantica generativă*, deschisă de studiul lui Katz şi Fodor din 1963, *The Structure of a Semantic Theory*. Prin apariţia semanticii generative, propoziţia devine o parte de interes pentru lingvistică, ideea centrală în studiul lui Katz şi Fodor fiind aceea că forma logică a unei propoziţii este identică cu sensul şi e determinată compoziţional din sensurile itemilor lexicali şi din relaţiile gramaticale stabilite între constituenţii sintactici (Katz 1972: XXIV). Din păcate, semantica generativă nu a reuşit să formuleze o teorie unitară, sistematică a sensului şi nu a stabilit o distincţie clară între sintaxă şi lexicon, dar a constituit un pas important înspre extinderea studierii sensului la unităţi structurale mai mari, precum propoziţiile. În paralel, dezvoltările înregistrate în traducerea automată şi în procesarea automată a limbii naturale vor atrage serios atenţia asupra unor aspecte cu caracter semantic, precum ambiguitatea lexicală, ridicând, totodată, întrebări dificile despre relaţia dintre sintaxă şi semantică (De Swart 1998: 28).

O paradigmă generativă este păstrată şi azi în aria anglo-saxonă, unde lingvistica este considerată nu doar ca studiu al limbilor şi al interpretării acestor limbi ca sisteme abstracte, ci şi ca studiu al modului în care aceste sisteme sunt reprezentate în mintea umană şi sunt folosite de agenţii umani pentru a exprima gânduri sau pentru a comunica între ei.

În prezent, problema sensului este plasată într-o zonă de convergenţă a mai multor discipline, reunite sub eticheta de *ştiinţe cognitive*: lingvistică, psihologie, psiholingvistică, biologie, neurolingvistică. Coagularea abordărilor de *semantică cognitivă* este precedată de cercetările din anii ’80 de tipul *frame semantics* (Fillmore 1977, 1982), care încearcă să lege semantica lingvistică de cunoaşterea enciclopedică, dezvoltată apoi în *gramatica cazurilor* şi de *teoria spaţiilor mentale* a lui Gilles Fauconnier (1984). Extrem de populară în anii ’80, acest tip de semantică este asociată cu George Lakoff şi este şi cea mai frecventată de către lingvişti, deoarece evită formalizarea. Sensul conceptelor individuale este cel care suscită atenţia cercetătorilor, considerând că sunt formate din blocuri conceptuale mici numite *protipuri*, ce oferă informaţia esenţială despre *concepte*.

2. Criterii de abordare a direcţiilor de cercetare din semantică

Abordarea direcţiilor de cercetare ale semanticii ca domeniu lingvistic se poate face în baza mai multor criterii:

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)

– din perspectiva geografic-diacronică a *surselor teoretice* (sursele germane şi semasiologia, sursele franceze, sursele engleze şi americane), aşa cum procedează Nerlich (1992), pentru perioada 1800–1950,

– „atomist", din perspectiva autorilor mai importanţi ai domeniului (Gordon 1982),

– din perspectiva curentelor teoretice generale, care au marcat evoluţia ştiinţei şi a lingvisticii: *semantica prestructuralistă*, *semantica structuralistă*, *semantica neostructuralistă*, *semantica generativă şi neogenerativă* şi *semantica cognitivă* (Geeraerts 2010),

– în sincronie, în interiorul aceluiaşi curent, tratând varietăţile unui tip de abordare teoretică, precum *semantica structuralistă* (Cruse 1986),

– prin descrierea *tendinţelor contemporane de studiere a sensului* (Saeed 2009, 2015).

Fiecare dintre aceste abordări aduce lămuriri cu privire la anumite aspecte ale disciplinei, fără a se putea obţine însă o prezentare integrală, care să conţină o cercetare aprofundată şi cât mai largă a acestei ştiinţe. Sensul beneficiază de o imagine caleidoscopică, formată din imagini simetrice multiple, ce conjugă eforturile mai multor discipline şi metodologii. Până ce toate aceste fragmente disparate din puzzle-ul complex al sensului nu se vor fi îmbinat într-o teorie unitară şi definitivă, nu putem decât să contabilizăm rezultatele, printr-un efort destul de serios de orientare în „haosul teoretic şi conceptual impresionant al semanticii" (Devitt, Sterelny 2000: 25).

3. Evaluări ale semanticii actuale

Unii autori au identificat două trăsături ale orientărilor semantice din ultimul secol:

– *dualismul*: se face distincţie între sensul din limbă şi sensul care leagă limba de lumea exterioară, preocuparea centrală fiind sensul intralingvistic, denotaţional (cazul lui Saussure sau al lui Frege),

– *referenţialitatea* sau, după caz, *conceptualismul*: teoriile referenţiale caută sensul în referent, în timp ce teoriile conceptuale propun o imagine sau un concept ca intermediar mental pentru a acoperi intervalul dintre semnificat şi semnificant (Antović 2003: 415).

Această perspectivă tratează global problematica sensului, unificând abordările lingvistice cu cele filozofice. Pentru alţi autori, situarea în interiorul lingvisticii rămâne deosebit de importantă. Potrivit lui Georges Kleiber, vorbim în prezent despre un curent semantic neomogen, în formare, care îşi caută propriile teorii şi metodologii, caracterizat de promovarea unei *semantici dinamice*, în care sensul nu e dat, ci se construieşte în context. Un moment de bilanţ, în care se relansează dezbaterea asupra sensului în general şi se pun sub semnul întrebării rădăcinile aristoteliene ale vechii semantici, se inventariază minusurile structuralismului lexical şi ale analizei semice, dar şi ale abordărilor

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)

vericondiţionale ale sensului (Kleiber 1999: 10–11). Demersul semantic viitor este jalonat de trei idei:

– întoarcerea semanticii înspre realitate şi plasarea într-un cadru realist, pozitivist, care pune în relaţie formele lingvistice cu aspectele pertinente ale situaţiilor extralingvistice,

– deschiderea semanticii referenţiale spre dimensiunea cognitivă, pentru a integra întreaga experienţă umană (dimensiunile perceptive, sociale şi culturale),

– păstrarea sensului lingvistic în interpretarea globală a enunţului, în baza unui sens *a priori*, preconstruit, asociat cel puţin anumitor unităţi lingvistice (*ibidem*).

4. Scurtă prezentare a direcţiilor de cercetare din semantica actuală

Considerăm că se pot delimita două direcţii mari de dezvoltare a *semanticii lingvistice*[1], în funcţie de caracteristicile metodologice şi de originea datelor empirice:

– *europeană (franceză şi germană)*,

– *anglo-saxonă*.

Prima direcţie include abordări ale sensului lexical şi încercări de a identifica şi descrie mecanismele de codificare/decodificare a sensului textelor şi enunţurilor; a doua este preocupată preponderent de nivelul sintactic sau de cel conceptual. Prima pleacă întotdeauna de la datele concrete dintr-o singură limbă (mai rar, din limbi înrudite), luând în calcul factori precum evoluţia istorică a limbii, aspectele sociale şi culturale. Cea de a doua compară date din limbi cât mai diverse şi este preocupată de mecanismul de semnificare, de nivelul sintactic al limbii şi de cel mental, conceptual. Sintetizând, putem spune că avem *o abordare diacronică, unilingvă, empirică, inductivă* şi *o abordare sincronică, multilingvă, dependentă de modelizare, raţionalistă şi conceptuală*.

Lucrările semantice cu caracter didactic şi/sau academic spun foarte mult despre starea de lucruri din semantica actuală. Tendinţa cursurilor universitare şi a lucrărilor recente de *semantică lingvistică*, europene sau anglo-saxone, este de a adopta o perspectivă integratoare: *sensul în limba naturală*. Cele franceze (Touratier 2005, Nyckees 1998) mai păstrează tradiţia de a aduce şi discuta strict în cadrul lingvisticii achiziţiile teoretice din alte domenii, utile în explicarea mecanismelor de funcţionare şi de semnificare ale limbii. Fie că este vorba despre *sens la toate nivelurile limbii* (Touratier 2005) sau despre *mecanismul intercomprehensiunii lingvistice* (Nyckeees 1998), aceste studii sunt foarte atente la respectarea teritoriului lingvisticii, apărând statutul lingvistic al semanticii.

[1] În arie anglo-saxonă termenul de *semantică lingvstică* este folosit pentru semantica limbilor naturale şi reprezintă o analiză a unor fenomene de tipul anaforă, cuantificare, timpuri verbale etc., cu accent pe interacţiunea sintaxei cu semantica, pe rolul sensului în înţelegere şi comunicare.

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)

Studiile anglo-saxone (Löbner 2002, Saeed 2009) au tendinţa de a unifica sub termenul-umbrelă al sensului un număr mare de fenomene, folosind date din limbi cât mai diferite şi achiziţii teoretice care au vizat limbajul într-un mod nesistematic sau fragmentar, înglobând astfel lingvistica într-o cercetare interdisciplinară, ce estompează graniţele tradiţionale ale disciplinei. „Pericolul" celor din urmă rezidă în dificultatea de a fixa nişte limite acestui demers unificator interdisciplinar, ce se poate extinde la infinit, care ajunge să adapteze studii greu de relaţionat în mod tradiţional: achiziţia limbilor străine, pragmatica, semiotica etc., în numele unor concepte care par promiţătoare sub raport metodologic, de exemplu, *analiza semantică* (cf. Goddard 1998), dar care se pot dovedi extrem de „slabe" sub raport propedeutic şi didactic. Totodată, prin estomparea graniţelor între subdomeniile lingvisticii, în numele abordării exhaustive a sensului lexical de exemplu, se pot strânge sub eticheta de semantică aspecte ce ţin în mod tradiţional de lexicologie sau de lexicografie: frazeologie, derivarea şi compunerea lexicală, folosirea corpusurilor în cercetarea lexicală şi în scrierea dicţionarelor, aşa cum se întâmplă cu studiul introductiv *Semantics/Semantica* al lui A.P. Cowie (2009). Există şi proiecte extrem de ambiţioase: o teorie unificată a sensului în limbă, prin care să se acopere toate fenomenele semantice (Cruse 2000) prin reunirea abordărilor lingvistice, logice, psihologice şi pragmatice asupra sensului.

Dincolo de discursul didactic, pe plan internaţional, tendinţa este mai curând de a ţine evidenţa teoriilor despre sens, decât de a mai vorbi despre semantică. Situaţia este similară cu poziţia lingvisticii în epistema contemporană, identificată de Moeschler şi Auchlin (2005: 11):

> Pentru lingvistică, ghinionul constă astăzi în faptul că nu mai este singura disciplină care are ceva de spus despre limbajul natural. În 1997, psihologia, filozofia, informatica, inteligenţa artificială, neuroştiinţele etc. au dezvoltat, toate, ipoteze şi teorii asupra limbajului [...].

Cu toate acestea, în spaţiul european de cercetare, se consideră că se pot (încă) atribui semanticii lingvistice două sarcini:

1. de a da o reprezentare explicită sensului sau semnificaţiei unităţilor lexicale, în acest caz fiind vorba despre o *semantică lexicală*,

2. de a da o reprezentare semnificaţiei frazei, caz în care vorbim de o *semantică a frazei* (Moeschler şi Auchlin 2005: 42).

În lingvistica românească, se conservă direcţiile structuraliste de studiu ale semanticii lexicale, cu accent pe câmpurile lexicale, în paralel cu studiile de semantică formală (prin care înţelegem teoriile denotaţionale care folosesc logica în analiza semantică).

4.1. Semantica relaţională

Relaţiile de sens au reprezentat un subiect de interes nu doar pentru structuralism, ele au o tradiţie îndelungată, care începe cu Aristotel şi se

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)

continuă în prezent ca temă majoră de interes pentru lingvistica computaţională. Textele considerate „clasice" pentru problema relaţiilor de sens ale etapei structuraliste sunt Lyons (1977) şi Cruse (1986), care oferă descrieri şi definiţii exhaustive pentru relaţiile paradigmatice. Ulterior, Cruse (1986) va depăşi cadrele structuralismului propunând o abordare contextualizată de semantică lexicală, bazată pe ideea că proprietăţile semantie ale unui cuvânt sunt pe deplin reflectate în relaţiile pe care cuvântul le contractează cu contextele sale (concrete sau potenţiale):

> ... first, the relation between a lexical item and extralinguistic contexts is often crucially mediated by the purely linguistic contexts [...]; second, any aspect of an extra-linguistic context can be in principle mirrored linguistically; and, third, linguistic context is more easily controlled and manipulated (Cruse 1986: 1).

Un rol decisiv în combinarea cuvintelor în propoziţii revine *proprietăţilor gramaticale* ale cuvintelor şi nu doar sensurilor acestora:

> Grammatical constraints may overlap and reinforce their semantic ones, but they may also be semantically arbitrary. In order to be able to use contextual relations for semantic properties, therefore, we need to be able to recognize and discount combinatorial peculiarities which are pure grammatical in nature (*ibidem*).

În acelaşi timp, Cruse oferă o perspectivă funcţională şi cognitivistă asupra relaţiilor de sens, considerând că relaţiile paradigmatice reflectă experienţele variate ale individului concentrate în categorizări, ce reprezintă un sistem de opţiuni/alegeri, la care se raportează vorbitorul când îşi codifică mesajul. Prin aspectele sintagmatice ale sensurilor lexicale se asigură coeziunea discursului, adăugându-se informaţie redundantă necesară mesajului şi controlându-se astfel contribuţia semantică a propoziţiilor individuale, prin dezambiguizare sau prin semnalarea unor strategii alternative de interpretare (Cruse 1986: 86). În ultimii ani, Cruse va duce relaţiile lexicale în cadrele lingvisticii cognitive. Pentru Cruse (1986), sensurile sunt rezultatele mai curând decât cauzele relaţiilor dintre cuvinte (Murphy 2003: 97).

Cea mai importantă problemă teoretică a relaţiilor de sens vizează natura acestor relaţii: se stabilesc între concepte sau între cuvinte, iar pentru evitarea ei, deoarece este neimportantă până la urmă pentru analizele concrete ale vocabularului, se va opta pentru denumirea conciliatoare de *relaţii lexico-semantice* (Evens 1988).

O serie de abordări relaţionale recente, considerate a fi un tip de semantică structuralistă, au fost reunite sub denumirea de *semantică neostructuralistă* (Geeraerts 2010). Acestea includ *Metalimbajul Semantic Natural*, *Semantica conceptuală*, *Lexiconul Generativ* şi *WordNet.*

Multe dintre aceste teorii semantice contemporane îşi au originea în psihologie, cum este şi cazul *metalimbajului semantic natural* – engl. *Natural Semantic Metalanguage* (Wierzbicka 1972, 1996). *Metalimbajul Semantic Natural*

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)

al Annei Wierzbicka reprezintă o alternativă la abordarea componenţială clasică; abandonând ideea componentelor de sens ce derivă din opoziţiile distinctive ale câmpului lexical, teoria afirmă că există un set universal de primitive semantice care pot fi descoperite prin definirea cuvântului printr-un proces de parafrazare reductivă (Geeraerts 2010: 124). Ideea de a căuta *primitive semantice/conceptuale* începe cu Leibniz, se continuă cu Hjelmslev (1969) prin iniţierea analizei componenţiale şi este preluată ulterior de Manfred Bierwisch (1969) şi Jerrald Katz (1972). Anna Wierzbicka (1972) va propune o listă cu 14 primitive semantice din limba engleză şi îşi va extinde căutarea primitivelor semantice printr-un demers interlingvistic, în relaţie cu problema universaliilor lexicale (cuvinte care au exact aceleaşi echivalente semantice în toate limbile).

Atât *semantica conceptuală* a lui Ray Jackendoff, cât şi *lexiconul generativ* al lui James Pustejovski se interesează de o reprezentare formală a sensului lexical, dar deschid analiza decompoziţională a sensului înspre contextul cognitiv, cu accent pe mecanismele contextuale ale sensului, fiind atenţi, în acelaşi timp, la interfaţa cu fenomenele situate între semantica lingvistică şi informaţia non-lingvistică şi contextuală. Pentru *semantica conceptuală* (o interfaţă între semantică şi gramatică), sensurile sunt strict conceptuale şi lingvistice: nu există nicio legătură recunoscută sau descriptibilă între sens şi cunoaşterea extralingvistică (Jackendoff 2002). Ray Jackendoff consideră că reprezentarea formală conceptuală nu conţine toată informaţia care e relevantă pentru explicarea competenţei conceptuale a vorbitorului, informaţia fiind mai curând situată la nivelul unei *structuri conceptuale* (moduri de cogniţie care au propriul rol împreună cu cunoaşterea lingvistică). Pustejovsky (1995) este de părere că sensul lexical poate fi abordat cel mai bine din perspectivă dinamică, cu reguli de combinare şi de inferenţă, şi nu ca în tradiţia lexicografică a listării sensurilor lexemelor, perspectiva sa fiind influenţată de un punct de vedere computaţional asupra lexiconului.

Aplicaţia practică a conceptului de relaţie de sens, *WordNet* îşi are originea în psiholingvistica americană, avându-i ca iniţiatori pe George Miller şi Christiane Fellbaum (Miller, Fellbaum, 2007). În baza de date *WordNet*, substantivele, adjectivele, verbele şi adverbele sunt grupate în seturi de sinonime numite în engl. *synsets*, iar aceste seturi şi itemii lexicali sunt interconectaţi prin relaţii de sens. Încercările de tip *WordNet* sunt gândite ca resurse lexicale online inspirate de teoriile psiholingvistice ale memoriei lexicale umane. Primele încercări de a oferi o alternativă la dicţionarele standard (cu organizare lexicală alfabetică) datează din anii ’80 (Miller 1985). *WordNet* divide lexiconul în patru categorii: substantive, verbe, adjective şi adverbe, pe care le organizează în baza relaţiilor de sens (sinonimie, antonimie, hiponimie şi meronimie), văzute ca relaţii între sensurile cuvintelor. Pentru această reţea, *cuvântul* reprezintă o asociere convenţională între un concept lexicalizat şi un enunţ, în care acesta are rol sintactic. Reţeaua conţine o organizare semantică a categoriilor

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)

sintactice, fiecare structură lexicală reflectând modul de categorizare a experienţei (Fellbaum 1993).

4.2. Semantica filozofică

Studiul sensului lingvistic reclamă o dublă abordare: lingvistică şi logico-filozofică, văzută azi ca indivizibilă, diferenţa dintre cele două constând în faptul că abordarea lingvistică se interesează de modul în care operează sensul, în timp ce abordarea filozofică se interesează de natura sensului.

În paralel cu abordările semantice din interiorul lingvisticii, pentru domeniul *filozofiei limbajului*, două sunt problemele centrale: problema explicării sensului şi descrierea şi explicarea competenţei lingvistice (Devitt, Sterelny 2000: 30). În teoria contemporană a limbajului se vorbeşte despre o *semantică* şi o *metasemantică*: prima ar viza *sensul expresiilor lingvistice* (cuvinte, sintagme, propoziţii), a doua ar aborda *natura sensului* (BCP 2003: 90). În problema sensului expresiilor lingvistice s-au înregistrat progrese cu privire la numele proprii, la structurile descriptive, la predicate, la pronumele personale şi demonstrative, la propoziţiile simple, un alt aspect important fiind cel al modului în care sensurile cuvintelor determină sau constrâng sensul propoziţiilor sau al sintagmelor în care apar. În privinţa *metasemanticii*, discuţiile au vizat natura sensului, privit ca entitate – stare de lucruri sau valoare de adevăr, dar şi analiza propriu-zisă a conceptului de sens: este această analiză posibilă, cum se leagă sensul de *uz* sau de *conceptul de adevăr* (ce relaţie există între sensul unei propoziţii şi condiţiile de adevăr în care se face enunţarea unei propoziţii).

După caz, *teoria semantică* va îmbrăca un aspect formalizat, cu axiome şi reguli de inferenţă, în care conceptul de sens este considerat o noţiune primitivă, neexplicată şi neanalizată, sau va deveni o *teorie metasemantică*, prin care să se ofere o analiză sau o elucidare filozofică a noţiunii de sens, cel mai probabil în relaţie cu noţiunile de *uz* sau de *adevăr* (BCP 2003: 95).

Pentru aria anglo-saxonă, în construirea unei *teorii semantice a limbii naturale*, este foarte important să se ţină seama de datele empirice despre limba naturală, pe care le pot observa toţi vorbitorii unei limbi. Se constituie astfel un corpus de observaţii pe care se construiesc teoriile semantice. Dintre acestea, putem menţiona:

– intuiţia că sensurile complexe nu sunt arbitrare, ci pot fi derivate sistematic din părţile componente – a determinat formularea *principiului compoziţionalităţii* – respectat atât de sintacticieni, cât şi de semanticieni; în forma sa simplă, principiul spune că sensul unei părţi din limbă se bazează exclusiv pe sensurile componentelor sale relevante şi pe modul în care acestea sunt puse împreună;

– cunoaşterea unui număr finit de lucruri de bază: vorbitorii cunosc sensurile unor părţi mici din limbă şi metodele de a le combina; de aici, ideea relaţiei strânse dintre semantică şi sintaxă;

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)

– intuiţiile vorbitorilor despre proprietăţile expresiilor lingvistice şi despre modurile în care expresiile relaţionează, ce par să reflecte o cunoaştere semantică, pe care ar trebui să o surprindă şi să o explice o teorie semantică;

– vorbitorii menţin legăturile dintre cuvinte şi referenţii lor prin practicile lingvistice ale membrilor comunităţii de vorbitori.

În acelaşi timp, se caută baza psihologică a reprezentărilor semantice şi locul lor în structura noastră cognitivă, deoarece experimentele psihologice sunt văzute ca bază empirică a datelor lingvistice.

5. Concluzii

Într-un secol de existenţă, semantica s-a găsit tot timpul în relaţie cu alte discipline, în primul rând cu psihologia şi cu logica, dar i s-a cerut, în acelaşi timp, să-şi delimiteze obiectul de studiu şi în interiorul lingvisticii, în raport cu morfologia şi sintaxa. Plecând de la statutul de arie a gramaticii la Reisig (1839), semantica se va extinde treptat, pentru a acoperi întreaga problematică a limbajului ca instrument al gândirii. Dezvoltările complet independente, de cele mai multe ori, din lingvistica americană şi din cea europeană sau din semantica lingvistică şi din cea filozofică au generat numeroase probleme: de natură terminologică (prin prisma accepţiilor diferite ale aceloraşi termeni sau prin folosirea unor termeni diferiţi pentru aceleaşi noţiuni), prin influenţa abordărilor extralingvistice ale sensului sau prin adoptarea unei perspective lărgite asupra sensului în toate tipurile de limbaje şi nu doar în limba naturală, făcând din ce în ce mai dificilă poziţionarea semanticii ca disciplină în epistema actuală. Dacă semantica lingvistică va reuşi să îşi păstreze autonomia în acest curent actual integrator interdisciplinar menit să ofere o teorie completă a limbii naturale rămâne o chestiune deschisă.

Bibliografie

Antonović 2003: Mihailo Antović, *The Position of Semantics within the Contemporary Cognitive Science*, în „Facta Universitas, series Linguistics and Literature", vol. 2, nr. 10, p. 415–424.

BCP 2003: *The Blackweell Companion to Philosophpy*, Nicholas Bunnnin şi E.P. Tsui-James eds., Malden, Blacwell Publishers.

Bierwisch 1969: Manfred Bierwisch, *On certain problems of semantic representation*, în „Foundations of Language", nr. 5, p. 153–184.

Coseriu 1987: Eugenio Coseriu, *Gramática, semántica, universales. Estudios de lingüística funcional*, Madrid, Gredos.

Coseriu 1991: Eugenio Coseriu, *Principios de semántica estructural*, Madrid, Gredos.

Cowie 2009: A.P. Cowie, *Semantics*, Oxford, Oxford University Press.

Croft, Cruse 2004: William Croft şi D. Alan Cruse: *Cognitive Linguistics*, Cambridge, Cambridge University Press.

Cruse 1986: D. Alan Cruse, *Lexical Semantics*, Cambridge, Cambridge University Press.

Cruse 2000: D. Alan Cruse, *Meaning in Language*, Oxford, Oxford University Press.

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)

Devitt, Sterelny 2000: Michael Devitt, Kim Sterenly, *Limbaj şi realitate. O introducere în filozofia limbajului*, Iaşi, Editura Polirom.
Eco 2009: Umberto Eco, *De la arbore spre labirint: studii istorice despre semn şi interpretare*, Iaşi, Editura Polirom.
Evens 1988: Martha Walton Evens, *Relational models of the lexicon: representing knowledge in semantic networks*, Cambridge, Cambridge University Press.
Fauconnier 1984: Gilles Fauconnier, *Espaces mentaux. Aspects de la construction du sens dans les langues naturelles*, Paris, Minuit.
Fellbaum 1993: Christiane Fellbaum, *WordNet: An Electronic Lexical Database*, cap. *A semantic network of English verbs*, MIT Press, Cambridge, MA.
Fellbaum 1998: C. Fellbaum (ed.), *WordNet. An Electronic Lexical Database*, Cambridge, MA, MIT Press, la https://www.researchgate.net/publication/3 07972585_WordNet_ An_Electronic_ Lexical_Database.
Fellbaum, Miller 2003: Fellbaum C., Miller G.A., *Morphosemantic links in WordNet*, în „Traitement automatique de langage", 44(2), p. 69–80.
Fillmore 1977: Charles J. Fillmore, *The case for case reopened*, în Peter Cole and Jerrold M. Sadock eds., „Syntax and Semantics Volume 8: Grammatical Relations", Academic Press.
Fillmore 1982: Charles J. Fillmore, *Frame semantics*, în „Linguistics in the Morning Calm" Hanshin, Seoul, Linguistics Society of Korea, p. 111–138.
Geeraerts 2010: Dirk Geeraerts, *Theories of Lexical Semantics*, Oxford, Oxford University Press.
Goddard 1998: Cliff Goddard, *Semantic analysis: a practical introduction*, New York, Oxford University Press.
Gordon 1982: Terence W. Gordon, *History of semantics*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company.
Hjelmslev 1969: Louis Hjelmslev, *Preliminarii la o teorie a limbii*, traducere în limba română de D. Copceag, Bucureşti, Centrul de Cercetăti Fonetice şi Dialectale.
Jackendoff 2002: Ray Jeckendoff, *Foundations of Languages. Brain, Meaning, Grammar, Evolution*, Oxford, Oxford University Press.
Kats 1972: Jerrold J. Kats, *Semantic Theory*, New York, Harper and Row.
Kats, Fodor 1963: Jerrold J. Kats, A. Fodor, *The structure of semantic theory*, în „Language", 39 (21), p. 120–210.
Kleiber 1999: Georges Kleiber, *Problèmes de sémantique: La polysémie en questions*, Villeneuve d'Ascq Nord, PUF.
Löbner 2002: Sebastian Löbner, *Understanding Semantics*, Londra, Arnold.
Lyons 1963: John Lyons, *Structural semantics*, Oxford, Blackwell.
Lyons 1977: John Lyons, *Semantics*, Cambridge, Camdridge University Press.
Miller 1995: George A. Miller, *WordNet: a lexical database for English*, în „Communications of the ACM", 38, 11, p. 39–41.
Miller *et al.* 1993: George Millner, Richard Beckwith, Christiane Fellbaum, Derek Gross, and Katherine Miller, *Introduction to WordNet: An On-line Lexical Database*, http:// 123doc.org/document/1220521-introduction-to-wordnet-an-on-line-lexical-database-pptx.htm.
Miller, Fellbaum 2007: G.A. Miller, Christiane D. Fellbaum, *WordNet then and now*, în „Language Resources and Evaluation", 41(2), 209–214.

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)

Moeschler, Auchlin 2005: Jacques Moeschler, Antoine Auchlin, *Introducere în lingvistica contemporană*, Cluj, Echinox.
Murphy 2003: M. Lynne Murphy, *Semantic relations and the lexicon: antonymy, synonymy and other paradigms*, Cambridge, Cambridge University Press.
Nerlich 1992: Brigitte Nerlich , *Semantics Theories in Europe, 1830–1930: from Etymology to Contextuality*, Amsterdam, John Benjamins Publishing Company.
Nyckees 1998: Vincent Nyckees, *La Sémantique*, Editions Berlin, Paris.
Pustejowsky 1995: James Pustejowsky, *The Generative Lexicon*, Cambridge MA, MIT.
Saeed 2009: John I. Saeed, *Semantics*, Malden, MA, Wiley-Blackwell.
Saeed 2015: John I. Saeed, *Semantics*, 4th ed., Wiley-Blackwell.
de Swart 1998: Henriëtte de Swart, *Introduction to Natural Language Semantics*, Stanford, CSLI Publications.
Touratier 2005: Christian Touratier, *La Sémantique*, Paris, Armand Colin.
Trier 1931: Jost Trier, *Der deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes: Die Geschichte eines sprachlichen Feldes I. Von den Anfängen bis zum Beginn des 13*, Heidelberg, Winter.
Weisgerber, 1962: Leo Weisgerber, *Die sprachliche Gestaltung der Welt*, Düsseldorf, Schwann.
Wierzbicka 1972: Anna Wierzbicka, *Semantic Primitives*, Frankfurt am Main, Athenäum.
Wierzbicka 1996: Anna Wierzbicka, *Semantics: Primes and Universals*, Oxford, Oxford University Press.

Trends in the Semantics of the Last Decades

In a rather short period of time – a century of existence – semantics has succeeded to develop an ample mosaic of research methods and theories. The article focuses on the status of linguistic semantics in the contemporary episteme in an attempt to identify the most important trends of research and the general characteristics of the discipline. The paper argues that so far the developments in semantics can be divided into the following main directions: a. European (French and German) and b. Anglo-Saxon, each of them with its own methodological profile and with different origins of its empirical data.

BDD-V4894 © 2018 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:45:41 UTC)